

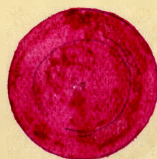
Õpperkääk Konnametsa.

28. lehekülje päeval 1929. a. ==

Karl Laane

I kl.

PEM 3058

V 5.17

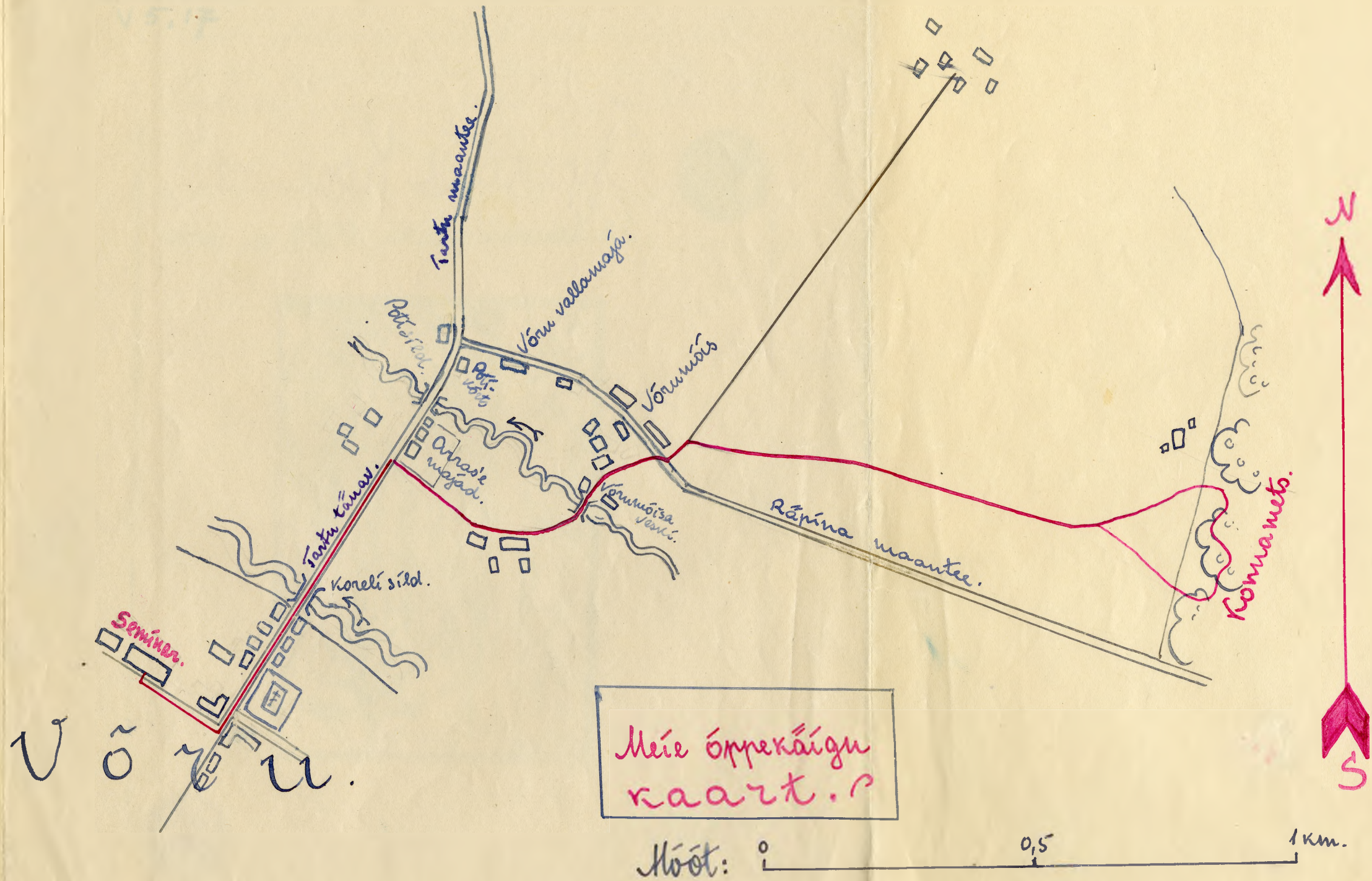
Ökumenische Kommission

— 1928 —

1928

1928

Õppetäht Kõnnametsa.

23. lehekuu päeval 1929.

1. Teel.

Kui olime informeeritud eelseisva õppetäht-
ga sihtist ja ülesandest, võtsime kaasa karvi-
lised abinõud, nagu kaaned kaimede hooldu-
seks, paberit märkmete tegemiseks, labida, sae,
kõnnametsa ja, asusime teele, et seevord tere-
semalt jälgida looduse elu, millest saame
vaivides ja mõistmatult mööda kõnnime.

(Meie matkasitki märgib juuresolev nub-
vandne kaart.)

Oli ilus, päikseline lehekuu päev, ning
jõudelt-arenenud suvi oli avanud meie sil-
made imelise ülirohkesti värviküllust
muud ohtuud värske roheline kumega. Hei-
namaa otse kollendes juba — saäl domineer-
is kõnnametsa ja maismasproolseil serva-
del ka kibetulikas; heinamaa oli jõudnud m.

4.
Kollasesse ajajõmmu. (Varsti tuleb lilla, mis vastsehein
ja tõvalill oma õisikud keitest üle tõstavad.)
Tagasihoidlikumalt aga ajaväärduks juriidilis-
tis oma valgeid õisagaraid, ning ajamööla
õige tagasihoidlikud õied lillatasid vaevalt nähta-
valt. Ülesti väga tagasihoidlik on too kaimenev
habelikust ta on oma näovese pööramisega nulli
poole, et mitte asjata ligi meelitada putukaid,
keda tema ei vaja, kuna tuleb neudetagi ja
sigitab oma vilja; toopärast ta oma valvatusel
võimulehti ei mletagi üle kupelehtede.

Nurmeniku aga ilal põlv ääres on oma
„võrastlood“ erilisel meledalt (üle) võrsunud ning
kohandunud nõnda, et see peremehele künge-
mata viilastajalt ka vastu toovs, et nad
mitte üksama asjata süü putukaid „põrandaid“
ei tallaks. See asjas on nimelt nurmeniku-
naabrid nõnda korduvalt leppinud, et putukas
ilme meenarivat tühjendades oma turga hoo-
ruse kolumisega sigitavate „jahusottide“ viilys, et
süü — kumates teisele „õiele“,
selle kolumiga õnnistada saäl.

1. Nurmeniku kolumisega õied.

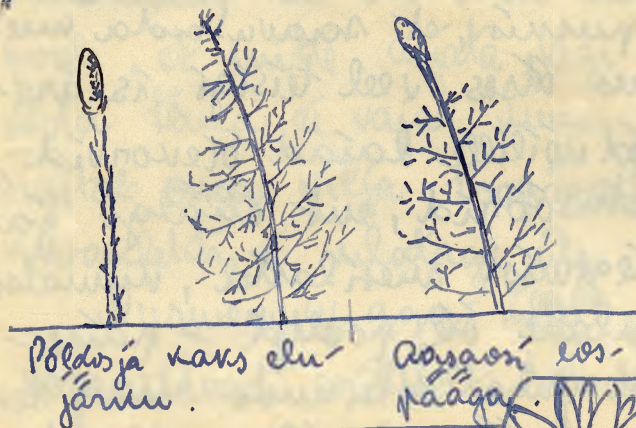
le suure rüppe, ühtlasi nokka torgates viimase
tolmuvõttidesse, jne.

Isegi teäares tolmu seest naeratas musku
ja selle naeratust märkasingi, kui teetolmuuga
kaetud hallide lehtede alt korraga midagi val-
get vilusatas. Vaadates lähemalt selgus, et see pol-
nud midagi muud, kui vaid valge ematõgese
võrselt avatud õisik, kus õite-huultes parajasti
mesilane avarasti puskis, et saavutada mee-
lätet. Kuid teäares õites veel teisigi, iseära-
nis tähelepannud võtsid võilille laiad õiekorvid,
kollased, nagu juustussõõrid, ent sõialgi ja
võõral oli palju tegemist mesilastel, kumalas-
tel jt. Võilille sugulane õie poolest - päise-
leht - oli jõudnud juba õitsemise niisuguse te-
mast ei näinud enam jälgegi järele jäänud
olevat; kuid seesamisel ilutsid samal kohal, kus
varem mood kollased õied, laievõitu võrsed le-
hed, nagu oleks süü korraga mingi mustain-
siginnud; kuid saunas (kuivanud) õieraod sun-
disid mõistma, et meie päiseleht^{im} alganud mit-
te muu vormis.

2. Põllul.

Sauneti põllul põldosja eoseidnandvad ~~ist~~

6.
 varred olid oma põlvad launud ja sõäl, kus
 alles nädala eest olund veel viretud osjaraad
 eeskungaratega ladvas, haljendasid nüüd juba
 tõredad osjarmused; ka osi oli jõudnud nende
 perioodi. Läheduses karvas aasaos, see aga
 erineb oma suguvannast seepoolest, et tema haljas
 "vuss" areneb samast varrest, millel eesed.

Põlvaja karv elu-
 jänu.

Aasaos eos-
 pääga.

ka karvauraid:

Saunas aga oli põld-
 kannike avanud oma
 vireva õie.

ning süüsaäl õites

jt.

Päikene aga valas alla üha muilõnneae-
 gist leibakut, nii et põllul oli jäänud väheseks
 ja isegi metsast ei vundunud erilisi rõõmutre-
 vaid maalitusi. — Loodus pidas värske lõunetu-
 di. Kusnes põllumees, kes ruttas seemendamiseks
 oli põllul. Iruka — „nöö! , nöö! , vagn! , vagn!

vas võuale. Seal langesid seemned pehmesse mulda, kisas jälle lüestati ja kusaajel ahmis raudse masinaga rind lõppelavitus.

Üksnes lõovene laul, ta ei ole tegi seda põllemehel rõõmuse. Sõnais võrgel, püsis siis nana külvaja paa kohal lauldes oma igivana trille-rit, millele aga on klassiline, kuna ei tühista mu- nagi, on alati mis ja võrreudav, ja lastus siis õnibelt nina alla, et mitte sulada halli maha, jädas märkamatus kurgale silmale. Vaatlesime vella ja leidsime, et lõovese soolo vältas 2 minutit; hommikut aga, mil „solist“ on maini värske, ta laulab rõhul - kuni 5 min.

Vaatlesime ringi - üle põldude. Värske oli see pilt: künkadest näis maa värske punakana, ma- dalamail võeti aga omaa muuta tooni. Polnud valitust, et puhast värvikut annab savi, mu- ta aga - hummusrikkam must muld. See hum- mus aga polegi nii väga ihaldatav taimelele, ku- na madalikudel sünnib ~~ta~~ soostamine, kus- juures kasvavad nr. soohapped, millised taime- kasvule sootuks kahjulikud. Pääle selle madala- mail võttadel on leetene aluspõhi, milline on taimejuurte tegevuse tagajärg savi kallal. See pärast kultuurtaimed kasvavad meelamini savitel

8.
Küngastel, kuna sünnel muld on enam sumpä-
rene. Kuid suure tööga võib madalamaistegi
kohast harida hääd põllumaad, kui tublisti
kraavitada, et põhjavesi ära valgus; kui sesse
soolumunusse segada ka mineraalaineid;
süs võib sel maal loata toredat vilja

Kaevamine augu madalamale kohale, et
tutvuda põllupinna läbilõikega. Seejuures mõõt-
sime soojust, milline oli õhus 27°

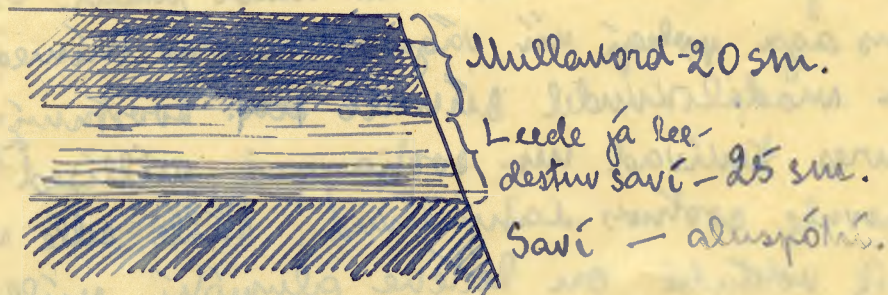
10 sm. sügavuses 14°

40 --- --- $9,5^{\circ}$

Palav päikene polnud veel jõudnud soojaks katta
maapinda sügavamalt; selles mõjutab unilongi
aluspõhi — savi, milline hoiab maapinna kül-

ma 12.

Põllupinna läbilõige:

9/ 5
üle väljade pulus see idatuul, see seepärast,
et oma teel pugend läbi paljude põvesekürte va-
helt. Gahtsime määrata tunde kiirust. Selleks
võtsime paberülehekesse ja lasime selle tunde,
ning mõtsime sammudes maa, kaugele see
lendas ^{ühe sekundi} ~~mitme~~ vältel — ajal, mil sai loetud:
„null, kaks.“ Selgus, et tunde kiirus oli umbes
4-5 m/sek.

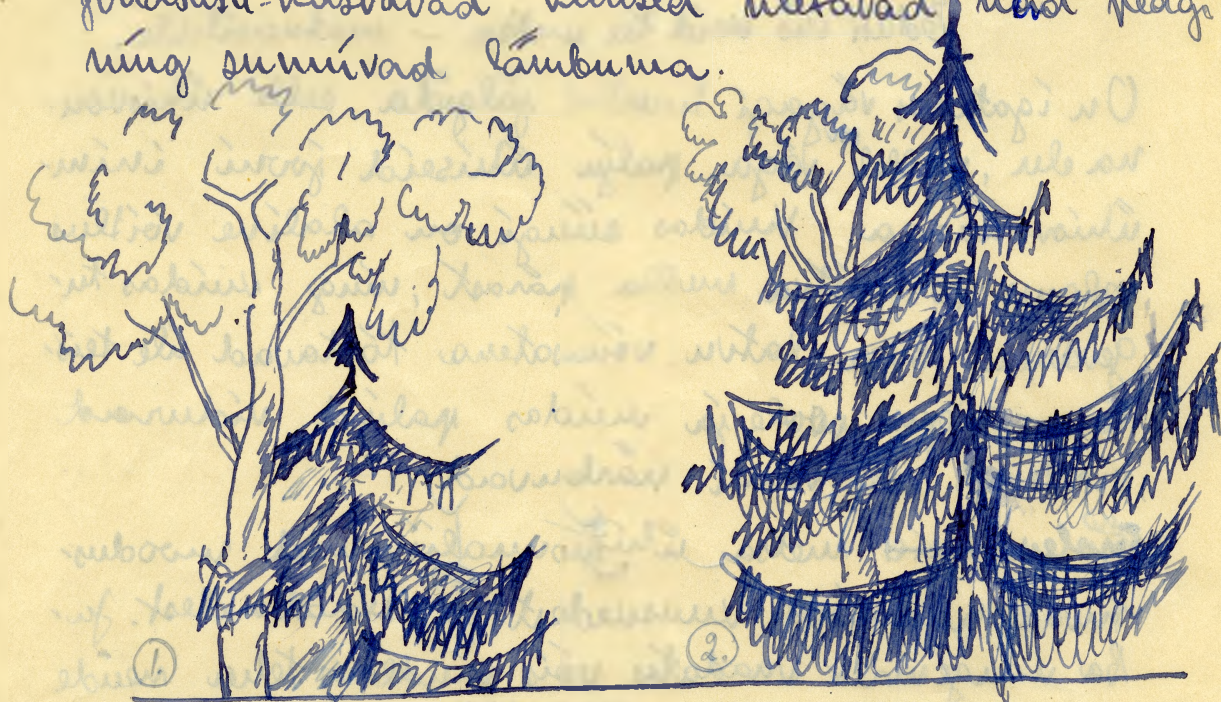
3. Metsas.

Edasi uus meid tee metsa — matkasitule.

On igatahes vägaigi huvitav jälgida selle ühisvõu-
na du, millel väga palju ühiseid jooni inim-
ühisvõumaga. Kuuldus süngi on alaline võitlus
valguse ja tihva mulla pärast, ning kuuldus ku-
gevamad oma latvu võimsatena tõstavad üle tei-
se — valguse poole ja kuuldus paljud vihurad
virelevad all, kuni närbuvad.

Kõrvalolevate metsa ühisvõumagilised moodus-
tavad põlvnõuelt kussudest ja haabadeist. Ju-
ra kaugelealt vaadates võis kuuldus teha nende
erilisi sakteid. Meile erilist võimalust pakkus
asjaolu, et metsa ääres oli hiljuti raietud kaitse

lank. See võimaldas päris hõimliku läbilõike
 metsast. Ent sellejuures siis männide järgmise
 asutusid. Haabade oksastu kesk metsa on pöö-
 niselts ladvas, metsa ääres aga vahar, ülenipare-
 neund oksastu, milline asjolu selgitab, et haab
 on valgust nõudev puu. Kuuse aga on ^{ühem} vastand
^{nõudele} / ja seepärast ongi tõine vältlus elu ja
 surma (võet) pärast kuuse ja haava vahel. Pole
 vahlist, et kes metsas on ^{surem} elund domineeriv
 haavad, ja on seda kohati praegu, kuid
 jõudsasti kasvavad kuused ületavad need peagi
 ning sumivad lämbuma.

Vältlus haava ja kuuse vahel.

14. 6
Endised haavikud muutuvad peatselt rünnakuks;
nõnda sünnib „revolutsioon” metsas...

Ja nagu inimühiskonnas, üksikud tõstavad
oma päid kõrgemale üle teiste, need on elujõulise-
mad puid, millised suunivad meid metsa vaheldus-
liku, erilise ladvastiku.

Kuid metsa all on terve rida neid, kes
end „elus ei suuda maistama panna” ja vaagn-
vad n.ö. elu ja surma piiril. Kuigi need
— „rõhutud” — vahet kiiretundegega vaatavad
üle võimude poole ja suurevad nende rõhutat-
use all orjalt vabalt värisedes, nad ei näi
suvitvat kunagi teha sellist „revolutsiooni”, et
võimaldada küllaldaselt endile valgust. (Kah-
juks esineb sama nähtus mõistustarvete inimestegi
juures, sest paljud peavad närbuma varakult
võitluses, kuna teistel on külgust-toredust,
külluses.)

Kõik sellise „rõhutu” juurde asusimegi. See
oli vürk, umbes 1,5 m. kõrge — kaabus, sest
kõik tihedalt-vaevast ^{kaasvõime} oksad ja jäändid tüvi lastud
oleta tema kõrget vanust. Püüdsime seda
umbesondelt silmaga kindlaks teha, kuid eks-
sime kiiresti, kui avasime selleks 25-30 aastat. Saa-

gides maha selle vääbuse ja lugeses aastarõngaid, millised ^{alga} tihedalt lüüritud üks-teise ümber, naagu paberilehed, selgus, et nüu on vana 42 aastat.

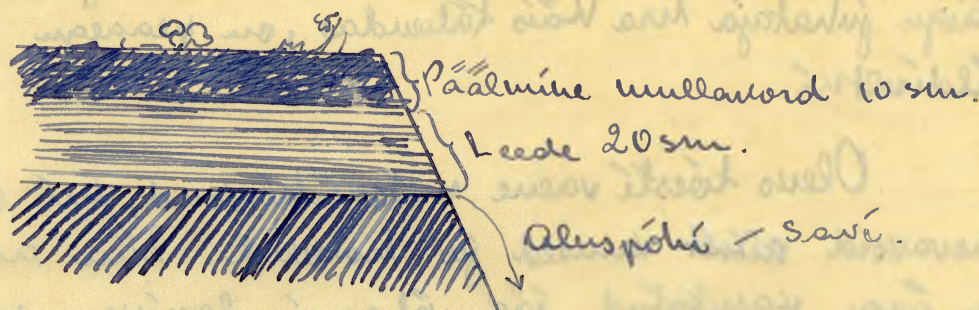
Saimas läheduses karvas aga terve kuuks, selle läbimõõt tüvest oli vähemalt 10 cm, ning selle vanust võis arvata samuti umbes 40 aastat. ^{Metsa, ligikaudse vanadus, silmaga hinnates, on 50-60 aastat.} Edasi vaatlesime mullapiinda, millesse juur-

duvad wood puid j.t. Päälmine vord on muut ja robe. Kuid sama muld, kuigi näib väga rau-
mussana, on ebasoodus kultuurtaimedele samal põhjusel kui soomaagi, kuna sisaldab ^{palju} happet.

Sel põhjusel ei kasvunudki mürk, kui seda karta-
lena mülvasin oma põllule metsas, kuigi sellele palju
hoold ja armastust pühendasin; samal põhjusel ei
kasva ka voliaias metsamaaga harjunud jänes-
kapsad, mis vastupidiselt muude rohtu just happelise pinnast.

Sellele hapule turbale järgneb leede, milline sün
on parem kui põllul, sest pinnajured on suut-
nud teha põhjalikuma töö savi kallal. Päälmine
mullakord on läbi põimunud tihedalt pinnjurttega,
mille tõttu kaevamine põllundis just verge. Et
aluspõhjas on tihed savi, ei kasvagi sün mändi
ja kaski, milliste juured tungivad sügavale,

13. 7
kuna haabade ja kuuksude juurtele selline õhukene kiht on külletu häälis juurdumispõhine. Mõõtsime kihtide paksust ja saime järgmised andmed:

Mõõtes temperatuuri saime järgmised andmed:

Õhusoojus — 25°

Mullap.soojus 10 sm süg. — $12,5^{\circ}$

(40 sm. sügavalt polnud aga võimalik mõõta, kuna liig tihhe savi ei võimaldanud kaevata nii sügavale.) Kildiselt on märgitav, et soojus metsas ja lagedal on lahkuminek; esimeses nimelt jahedam, kuna tihke paksune ei saa süüa nii vahetult liig. (Talvel aga ei ulatu süüa külmad tuuled ja külmus — süü on siis soojem.)

Et kindlaks teha umbkaudselt, palju puud kasvab ühel hektaril, mõõtsime metsa keskmise tihedusega osast välja vastava osa ja lugesime seal asuvad puud. Ning värskevad kõnnud, selgus, et ühel hektaril kasvab 20 puud, neist 8

19/
(kääunud järele arvatud) vanadid degeneraatsiooni
tunnuseid, kuna olid jäänud teiste alla, seega
ilma valgusest.. Selline vaherond, nagu õppe-
kõrge juhataja hra Kõis tähendas, on peaaegu õige
üldiseltki.

Oleks tõesti väene metsaühiskond, kui siin
kasvavad ainult üksed ja haavad. Siin aga
on ära kasutatud iga vähemgi kasvav mulla-
pinda ja iga valgusevõimalus õige mitmekesiste
taimede poolt, millest iga indiid on oma-
kohalt huvitatav.

Puude all kasvavad mitmes. põõsad, mille-
red pole just eriliselt rõhutatud seepärast, et nad
oma loodu ei või ilatada üle metsa - puude
ja põõsasse. Need on harjunud elama põ-
õõga ja on juba rahul sellegi valgusevõimalu-
saga, mis allalt puude vahelt alla peitub. Nende
esimajooni võis nimetada põõsakuulapuit, kuskapuit,
kõõlapuit jt. Need needki elistavad enam metsa-
ääri.

Maapinna lähedal aga on õige palju tüüpilisi
metsaühiskonna liikmeid - rohutaimi ja metsalilli,
millest paljud saavad oma õieid.

tiineses sinilill oli juba oma õitsemise aegum
^{lõpetanud} ~~lõpetanud~~ ning ilasegi õitsemisjärg oli lõpukor-
 ral; samuti polnud enam näha madalaid
leprulille kollaseid õisi ega mingi nätsinud oluka
vopsurohu lillakaid õied, millest enamajal väga
 mõnus oli mett imeda; ja püphein, kuigi näis
 endisena, ei vandanud enam õisi, vaid sease mel
 juba valmivat vilja. Metuammi aga oli sel-

Püphein.
(Humbes)

vastu avanud oma sinised ^{õied} ~~õied~~,
 ja õites veel hureläätski, mille ^{õitel} ~~õitel~~ on
 omadus vananedes muutuda siniseks.
 Nähtavasti sünnib siin mingi lehe-
 line protsess. Silma paistavad ka
 vormilt väga erinevatest ^{erinevatest} medetulelavad,
 kuid kollased õied, ning peaaegu

samasugused on ka kassiratta õied, kuigi need
 on värvilt punased. Vähes õieilus
 on ka jänesekapsas, millest lapsed
 nii väga armastavad süüa. Sellel
 õrnakesel aga on oma eriline oma-
 dus, tulotades meelde lõunamaist nimmoosat.
 Nihelt on tema lehed niivõrd huldnõrk, et need

Kassiratas.

neid vähesesegi
 liigutada või
 neile puhuda,
 tõukuvad lehed
 kokku.

1.

2.

Jänesekapsas 1. loomuli-
 milt, 2. nõukutõmbumilt.

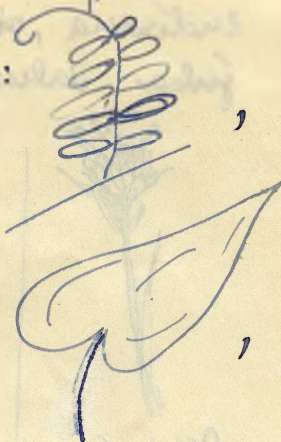
Sellel õrnal
 on väga sel-
 tatar, et jäne-
 sekapsa lehe-
 lese vartel

on erilised veevõimed kasinused, ja kui neist rapu-
tades või roojuse mõjul vesi eemaldada, lange-
vad lehed lõtkalt alla. Õrkes ka käht-
hein, imponeerides oma erilist ilusate õitega.
Päale nende märkimise veel järgmisi taimeid:

madar:

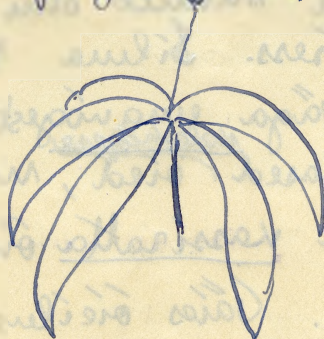

metshürehernes:

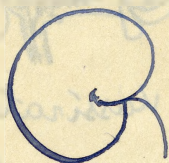
päris-, hailik- ja õgmailane, leseleht:

laanelill:

metspipar:

ussilane:

~~See~~ ^{See} lehed on põlisomadusel vaatlemisel
on väga sarnased sarnilise lehtedele; seepärast
mure ei leidnudki seda enne kui õpetaja tähe-
lepann neile juhtis. Märkides need lehed tunn-
ud rübedaina - piprana, millest ka nimi
sellele taimele.

17. 9
Nõrke volunnisõnaja kasv tundus nii õrnana, et ta tõepoolest üheses süü metsavarjus võib kas-
vada.

Päale nimetatute määrituse veel teisi taimi
~~hüllest~~ ~~süü~~ must roga peavad jääma ni-
metamata.

Et oli lõunaeeg, oli mets väime, sest et
metsaühiskonna loomadest - linnud olid
väinunud, mehed, kes ^{on} jäänud järele inimese
võrjaktidest. Tõesti igav tundub mets, kui
ta on nii väime. Küllap ajal, kui metsas jook-
sid sirvavad hõved, karm mõnises, orav võim-
salt pun otas häälikes ning paljud - paljud
lõnnud vihasid punovstel, oli metsas palju
mõjuvamat tundeid, ~~kui~~ ~~münd~~. —

Kusagilt kaugevalt metsäärelt kostus
vaid kão kurvameelne „kuuku“ ning sa-
muti kurvameelena tundus tsitsitaja mo-
notoonne tsitsitamine; kusagilt oli kumda
ka müüpi.

Kiie pun all tõmbas kählepuu eri-
lihe väbiõle rohuks. Kes küll on karkand
need süa vorku, kes need nii segamini
paisanud ja soomused avanud? Jälgisime

lähemalt puid, mille all olid need kähbid
ja nägime, et sellel oli ilal kaks karm,
moodustades väga häa kruvipingri
rähmle, kas saäl kähbidest seenneid välja
li. ^{mud} nokkis ja siis tühjad kähbid alla pilland.

Kuid nähtavasti see subjekt
pehmeks väga noorhoidluse
oma noortavaga, kuna oli
pilland alla mitmeid terveid
kähbid.

Puu all olevate kähvide hul-
gas olid mitmed, millel olid soo-
mused kuni roosteni paljaks nähtud. Järe-
dasime, et seda ^{ole} tööd teinud mingi teine loom,
kuna rähmle ~~sema~~ ^{sema} noaga see võimalik
ei võiks olla. Ja kes kuni oligi see loom,
kui haruldases - muutunud orav. Tähe-
dab, see lõbus loom pole veel jäljetult
kadunud mere metsadest.

Kui lahkusime metsast, et asuda tagasi-
 keele, oli mets muutunud märksa arusa-
 maks. Sün on tõesti palju muhtavat
 ja ilusat. Kui palju mõtet ja ilu on
 iga vähemaski lehekesest, iga õiekesest,
 ja iga putukas võiks ^{nüüd} palju - palju jütus-
 tada.

W.

Väga hästi nähtav.